

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Πρωτ. 3869
Ἀριθμ. Διεκπ. 1793

Ἀθήνησι τῇ 31ῇ Ὀκτωβρίου 2001

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ 2722

Πρὸς
τὸ Χριστεπώνυμον Πλήρωμα
τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Τέκνα ἡμῶν ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά,

Ὡς εἶναι γνωστὸν ὁλοκληρώθηκε πρὸ ἑξαμήνου περίπου ἡ διαδικασία τῆς συλλογῆς τῶν ὑπογραφῶν γιὰ τὴν διενέργεια δημοψηφίσματος γιὰ τὴν προαιρετικὴ ἢ μὴ ἀναγραφή τοῦ θρησκευματος στὰ νέου τύπου Δελτία Ἀστυνομικῶν Ταυτοτήτων καὶ ἐν συνεχείᾳ κατὰ τὴν διαδικασία ἐλέγχου βρέθηκαν 3.008.901 ἔγκυρα ὑπογεγραμμένα ἔντυπα μὲ τὸ αἶτημα διενέργειας Δημοψηφίσματος μὲ βάση τὸ ἄρθρο 44 τοῦ Συντάγματος. Τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο ἀνακοινώθηκε ἐπίσημα πρὸς τὸν λαὸ στίς 28 Αὐγούστου 2001 καὶ στὴ συνέχεια διὰ τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ Πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου, στὸν Ἐξοχώτατο Πρόεδρο τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας κ. Κωνσταντῖνο Στεφανόπουλο γιὰ νὰ ἐνημερωθεῖ ὡς Ἀνώτατος Πολιτικὸς παράγων ἐπὶ τοῦ σπουδαιοτάτου τούτου θέματος καὶ δι' εἰδικῆς ἐξ Ἀρχιερέων Ἐπιτροπῆς καὶ στοὺς λοιποὺς θεσμικοὺς παράγοντες λειτουργίας τοῦ Δημοκρατικοῦ μας Πολιτεύματος.

Ἐπειδὴ μετὰ τὴν ὁλοκλήρωση τῆς ἀνωτέρω διαδικασίας δόθηκε ἡ ἐντύπωση ἢ καὶ καλλιεργήθηκε συστηματικῶς ἢ καὶ σκοπίμως ἡ ἰδέα, ὅτι τὸ θέμα τῶν ταυτοτήτων «ἔκλεισε», ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐπιθυμεῖ νὰ ἐπικοινωνήσῃ μὲ τὸν εὐσεβῆ Ἑλληνικὸ Λαὸ γιὰ νὰ τὸν πληροφορήσῃ ὑπευθύνως ὅτι σύμφωνα μὲ ὁμόφωνη Ἀπόφασί της, τῆς 10ης Ὀκτωβρίου ἐ.ἔ., τὸ θέμα τῆς προαιρετικῆς ἀναγραφῆς τοῦ θρησκευματος στὰ Δελτία Ταυτότητος γιὰ τὴν Ἐκκλησία παραμένει ἀνοικτό! Εἶναι γνωστὸ ὅτι ἡ Πολιτεία ἀπὸ τὴν ἀρχὴ πού δημιουργήθηκε τὸ θέμα μέχρι τώρα διακηρύσσει ὅτι τὸ θέμα τῶν ταυτοτήτων ἔχει κλείσει καὶ δὲν θὰ προβεῖ σὲ ὁποιοδήποτε διά-

λογο μὲ τὴν Ἐκκλησία γι' αὐτό.

Ὅμως ἡ Ἐκκλησία, παρὰ τὰ ἀντιθέτως ὑποστηριζόμενα, θεωρεῖ ὅτι τὸ θέμα αὐτὸ παραμένει «ἀνοικτό», ἀφ' ἑνὸς μὲν διότι πιστεύει ἀκραδάντως στὸ δίκαιο τοῦ ἀγῶνος της, ἀφ' ἑτέρου δὲ διότι τὸ ἐπιθυμεῖ ἢ συντριπτικὴ πλειονοψηφία τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, ὅπως τὸ ἀπέδειξε μὲ τὴν ἀθρόα συμμετοχὴ του στὴν διαδικασία τῆς συλλογῆς τῶν ὑπογραφῶν.

Τὸ θέμα αὐτὸ δὲν μπορεῖ νὰ κλείσει, διότι ἀφορᾷ εἰς τὴν ἐθνικὴ μας αὐτοσυνειδησία καὶ ἰδιοπροσωπία, στοιχεῖα ἀναπαλλοτρίωτα καὶ ἀναγκαιότατα γιὰ τὴν διατήρηση τῆς ταυτότητός μας ὡς Λαοῦ καὶ Ἔθνους πορευομένου μὲ ἀξιοπρέπεια μέσα στὴν Εὐρωπαϊκὴ Ἑνωση. Θέματα τέτοιαις σπουδαιότητος δὲν κλείνουν μὲ ρηματικὲς διακοινώσεις καὶ δὲν λύνονται μὲ βεβαιασμένες ἀποφάσεις, ἀλλὰ κρίνονται σὲ βάθος χρόνου.

Ἐνα ἄλλο σημεῖο, τὸ ὁποῖο πρέπει νὰ τονισθεῖ εἶναι ὅτι ὁ ἀγῶνας τῆς Ἐκκλησίας δὲν ἀποσκοπεῖ οὔτε στὸν διχασμὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, οὔτε στὴν ἀντιπαράθεση πρὸς τὴν νόμιμα ἐκλεγμένη Ἑλληνικὴ Κυβέρνηση, ἀλλὰ στὴν εὐπρεπῆ κατάθεση τῆς διαφωνίας Της γιὰ τὴ συγκεκριμένη Κυβερνητικὴ ἀπόφαση, ἡ ὁποία δὲν θίγει κάποια συμφέροντα, ὅπως συκοφαντικὰ ὑποστηρίζεται ἀπὸ ὀρισμένους, ἀλλὰ θέτει σὲ ἀμφισβήτηση προαιώνιες ἀρχὲς καὶ πιστεύματα τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ. Ἄς μὴν διαφεύγει τῆς προσοχῆς κανεὶν ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα, ἀλλὰ καὶ ὁ σκοπὸς τῆς Ἐκκλησίας, εἶναι συνώνυμα τῆς ἐνότητος καὶ τῆς εἰρήνης καὶ δὲν ἔχουν νὰ κάνουν μὲ διαχωρισμοὺς καὶ διακρίσεις. Ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον ἀντέδρασε ἡ Ἐκκλησία στὸ συγκεκριμένο θέμα, ἦταν ὁμολογιακὸς καὶ ποιμαντικὸς, πάντοτε ἐντὸς τῶν θεολογικῶν καὶ ἐκκλησιολογικῶν πλαισίων.

Ἡ Ἀγιωτάτη Ἐκκλησία μας αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκη νὰ εὐχαριστήσῃ ὅλους ὅσοι ἔσπευσαν μὲ ἐμπιστοσύνη καὶ προθυμία νὰ ὑπογράψουν τὰ ἔντυπα τῆς δημοψηφισματικῆς πρωτοβουλίας,

διατρανώνοντας κατὰ τρόπο ἐντυπωσιακὸ καὶ σαφὴ τὴν σταθερὴ καὶ ἰσχυρὴ ἐπιθυμία τους νὰ πορευθεῖ ἡ Πατρίδα μας στὸν δρόμο τῆς προόδου καὶ τῆς εὐημερίας, ἔχοντας ὡς ἐφόδιο καὶ τὴν Ἑλληνορθόδοξη παράδοση καὶ τὴν ἐθνικὴ τῆς ταυτότητα καὶ ἰδιοπροσωπία, γιὰ τὰ ὁποῖα ἀγωνίσθηκαν οἱ πρόγονοί μας, θυσιάζοντας καὶ τὴν ἴδια τους τὴν ζωὴ.

Παράλληλα, ὅμως, ἡ Ἐκκλησία ἐπιθυμεῖ νὰ ἐκφράσει τὴν ἀγάπη καὶ τὴν στοργή Της καὶ πρὸς ὅλους ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι γιὰ τοὺς δικούς τους ἀπολύτως σεβαστοὺς λόγους δὲν προσήλθαν νὰ ὑπογράψουν τὰ ἐντυπα, ἐπισημαίνοντας μὲ εἰλικρίνεια καὶ σαφήνεια, ὅτι καὶ αὐτοὺς τοὺς θεωρεῖ πιστὰ μέλη Της, πρὸς τὰ ὁποῖα τὸ ἴδιο ζῶν καὶ φιλόστοργο ἐνδιαφέρον θὰ ἐπιδεικνύει πάντοτε.

Λαε τοῦ Κυρίου περιούσιε,

Οἱ διεθνεῖς συγκυρίες ὑπαγορεύουν σήμερα, περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη φορὰ, τὴν ἀνάγκη διασφάλισέως τῆς ἐνότητος καὶ τῆς συσπειρώσεως ὅλων, γεγονὸς στὸ ὁποῖο ἡ Ἐκκλησία, ὡς πνευμα-

τικὸς παράγων κοινωνικῆς συνοχῆς, πολιτισμοῦ καὶ προόδου, μπορεῖ νὰ συμβάλλει κατὰ τὸν πρὸ ἀποτελεσματικὸ καὶ οὐσιαστικὸ τρόπο, μὲ τὴν ἀγάπη ποὺ δείχνει στὸν κάθε ἄνθρωπο, ἀνεξαρτήτως φυλῆς, γλώσσας ἢ θρησκείας καὶ μακριὰ ἀπὸ κάθε εἶδος φονταμενταλισμοῦ, ρατσισμοῦ ἢ ξενοφοβίας. Π' αὐτὸ εὐχεται εἰλικρινὰ καὶ πιστεῖει ὅτι τὸ θέμα τῶν ταυτοτήτων θὰ κλείσει κάποτε μὲ ἀμοιβαία ἐμπιστοσύνη, κατανόηση καὶ δημιουργικὸ διάλογο πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ ποὺ ἀπέδειξε γιὰ μίαν ἀκόμη φορὰ ὅτι σέβεται ἰδιαίτερος τις διαχρονικὲς ἀξίες καὶ τις παραδόσεις τῶν πατέρων του καὶ στηρίζεται σ' αὐτές.

Ἐχοντας ἀταλάντευτη καὶ βεβαία τὴν πίστη καὶ τὴν πεποίθηση ὅτι ὁ Κύριός μας Ἰησοῦς Χριστός, ποὺ εἶναι ἡ Κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὁ ἀπόλυτος Ἄρχων τοῦ κόσμου καὶ τῆς ἱστορίας, θὰ δώσει τὴν καλύτερη λύση καὶ θὰ κατευθύνει πάντοτε τὸν «*Λαόν Του καὶ τὴν Ἐκκλησίαν Του εἰς νομὰς σωτηρίους*» διατελοῦμεν ἀπάντων ὑμῶν διάπυροι πρὸς τὸν Σωτῆρα Χριστὸν εὐχέται.

† Ὁ Ἀθηνῶν ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ, Πρόεδρος

† Ὁ Μεσσηνίας Χρυσόστομος

† Ὁ Κορίνθου Παντελεήμων

† Ὁ Τριφυλίας καὶ Ὀλυμπίας Στέφανος

† Ὁ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας Θεόκλητος

† Ὁ Θεσσαλονίκης Παντελεήμων

† Ὁ Δράμας Διονύσιος

† Ὁ Πατρῶν Νικόδημος

† Ὁ Λαγκαδᾶ Σπυρίδων

† Ὁ Πολυνῆς καὶ Κιλκισίου Ἀπόστολος

† Ὁ Λευκάδος καὶ Ἰθάκης Νικηφόρος

† Ὁ Καρυστίας καὶ Σκύρου Σεραφεῖμ

† Ὁ Γόρτυνος καὶ Μεγαλοπόλεως Θεόφιλος

† Ὁ Σταγῶν καὶ Μετεώρων Σεραφεῖμ

† Ὁ Σισανίου καὶ Σιατίστης Ἀντώνιος.

† Ὁ Φιλίππων, Νεαπόλεως καὶ Θάσου Προκό-

πιος

† Ὁ Νέας Κρήνης καὶ Καλαμαριάς Προκόπιος

† Ὁ Νεαπόλεως καὶ Σταυρουπόλεως Διονύσιος

† Ὁ Μεσογαίας καὶ Λαυρεωτικῆς Ἀγαθόνικος

† Ὁ Μεγάρων καὶ Σαλαμίνος Βαρθολομαῖος

† Ὁ Ζιχνῶν καὶ Νευροκοπίου Σπυρίδων

† Ὁ Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς Δαμασκηνός

† Ὁ Ἀλεξανδρουπόλεως Ἀνθίμος

† Ὁ Χαλκίδος Χρυσόστομος

† Ὁ Παρόναξίας Ἀμβρόσιος

† Ὁ Παραμυθίας, Φιλιατῶν καὶ Γηρομερίου Τί-
τος

† Ὁ Πειραιῶς Καλλίνικος

† Ὁ Ἰωαννίνων Θεόκλητος

† Ὁ Περιστερίου Χρυσόστομος

† Ὁ Γρεβενῶν Σέργιος

† Ὁ Κεφαλληνίας Σπυρίδων

† Ὁ Ζακύνθου Χρυσόστομος

† Ὁ Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας Ἀμβρόσιος

† Ὁ Τρίκης καὶ Σταγῶν Ἀλέξιος

† Ὁ Ἀττικῆς Παντελεήμων

† Ὁ Καρπενησίου Νικόλαος

† Ὁ Χίου, Ψαρῶν καὶ Οἰνουσσῶν Διονύσιος

† Ὁ Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης Μελέτιος

† Ὁ Μονεμβασίας καὶ Σπάρτης Εὐστάθιος

† Ὁ Ἱερισσοῦ, Ἀγίου Ὁρους καὶ Ἀρδαμερίου
Νικόδημος

† Ὁ Ἡλείας Γερμανός

† Ὁ Θηβῶν καὶ Λεβαδείας Ἰερώνυμος

† Ὁ Σερρών καὶ Νιγρίτης Μάξιμος

† Ὁ Κερκύρας καὶ Παξῶν Τιμόθεος

† Ὁ Μαντινείας καὶ Κυνουρίας Ἀλέξανδρος

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
 Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
 ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Πρωτ. 3902
 Ἀριθμ. Διεκπ. 1814

Ἀθήνησι τῇ 2α Νοεμβρίου 2001

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ 2724

Πρὸς
 τὸ Χριστεπώνυμον Πλήρωμα
 τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά,

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὡς τὸ ἀνώτατον πνευματικὸν καὶ διοικητικὸν ὄργανόν της εἰς τὸ ὁποῖον μετέχουν ἅπαντες οἱ ἐν ἐνεργείᾳ Μητροπολῖται τῆς Ἐκκλησίας μας ὑπὸ τὴν Προεδρίαν τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου, κατὰ τὴν πρόσφατον τακτικὴν σύγκλησίν της (9-12 Ὀκτωβρίου 2001) εἶχε μεταξὺ τῶν κυρίων θεμάτων ἡμερησίας διατάξεώς της καὶ τὰ κατὰ τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Ρωμαίου Ποντίφηκος εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἡ Μήτηρ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος

διὰ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας της ἀπευθύνεται φιλοστόργως πρὸς τὸν Πιστὸν Λαὸν τοῦ Θεοῦ καὶ κατὰ χρέος τὸν ἐνημερώνει ὑπευθύνως σχετικῶς μὲ τὴν ἐπίσημον θέσιν της ἔναντι αὐτῆς τῆς ἐπισκέψεως. Τοῦτο ἐθεώρησεν ἐπιβεβλημένον, καὶ προκειμένου νὰ εἰρηνεύσῃ ἡ συνείδησις ἐκείνων τῶν πιστῶν, οἱ ὁποῖοι, ἐξ ἀγαθῆς προαιρέσεως, εὐρέθησαν εἰς προβληματισμὸν διὰ τὸ κατὰ πόσον ἡ Μήτηρ Ἐκκλησία ἀντιμετώπισε συμφώνως πρὸς τὰς σεβασμίας παραδόσεις καὶ τὴν ὀρθόδοξον πίστιν της τὴν περίστασιν αὐτήν.

Ἐν πρώτοις, πρέπει νὰ ἀποσαφηνισθῇ ὅτι ἡ ἐπίσκεψις τοῦ Ρωμαίου Ποντίφηκος ἔγινε κατόπιν πρωτοβουλίας τῆς Πολιτείας καὶ ἐπισήμου προσκλήσεως τοῦ Προέδρου τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας, δεδομένου ὅτι ὁ Πάπας εἶναι καὶ Ἀρχηγὸς τοῦ Κράτους τοῦ Βατικανοῦ.

† Ὁ Μηθύμνης Χρυσόστομος
 † Ὁ Θήρας, Ἀμοργοῦ καὶ Νήσων Παντελεήμων
 † Ὁ Ἐλευθερουπόλεως Εὐδόκιμος
 † Ὁ Ἐδέσσης, Πέλλης καὶ Ἀλμωπίας Χρυσόστομος
 † Ὁ Ἀργολίδος Ἰάκωβος
 † Ὁ Κίτρους καὶ Κατερίνης Ἀγαθόνικος
 † Ὁ Φωκίδος Ἀθηναγόρας
 † Ὁ Διδυμοτείχου καὶ Ὁρεστιάδος Νικηφόρος
 † Ὁ Μυτιλήνης, Ἐρεσσοῦ καὶ Πλωμαρίου Ἰάκωβος
 † Ὁ Ἀρτης Ἰγνάτιος
 † Ὁ Λήμνου καὶ Ἀγίου Εὐστρατίου Ἱερόθεος
 † Ὁ Γουμενίσσης, Ἀξιουπόλεως καὶ Πολυκάστρου Δημήτριος
 † Ὁ Λαρίσης καὶ Τυρνάβου Ἰγνάτιος
 † Ὁ Νέας Ἰωνίας καὶ Φιλαδελφείας Κωνσταντῖνος
 † Ὁ Βεροίας καὶ Ναούσης Παντελεήμων
 † Ὁ Δρυϊνουπόλεως, Πωγωνιανῆς καὶ Κονίτης Ἀνδρέας

† Ὁ Ξάνθης καὶ Περιθεωρίου Παντελεήμων
 † Ὁ Νικαίας Ἀλέξιος
 † Ὁ Ναυπάκτου καὶ Ἀγίου Βλασίου Ἱερόθεος
 † Ὁ Ἐλασσῶνος Βασίλειος
 † Ὁ Σάμου καὶ Ἰκαρίας Εὐσέβιος
 † Ὁ Καστορίας Σεραφεῖμ
 † Ὁ Φθιώτιδος Νικόλαος
 † Ὁ Γυθείου καὶ Οἰτύλου Χρυσόστομος
 † Ὁ Δημητριάδος καὶ Ἀλμυροῦ Ἰγνάτιος
 † Ὁ Σεργίων καὶ Κοζάνης Ἀμβρόσιος
 † Ὁ Κυθήρων Κύριλλος
 † Ὁ Θεσσαλιώτιδος καὶ Φαναριοφερσάλων Θεόκλητος
 † Ὁ Καισαριανῆς, Βύρωνος καὶ Ὑμητοῦ Δανιὴλ
 † Ὁ Φλωρίνης, Πρεσπῶν καὶ Ἑορδαίας Θεόκλητος
 † Ὁ Κασσανδρείας Νικόδημος
 † Ὁ Ὑδρας, Σπετσῶν καὶ Αἰγίνης Ἐφραίμ
 Ὁ Ἀρχιεραμματεὺς
 † Ὁ Σαλῶνων Θεολόγος

Αἱ παρὰ τοὺς μακροχρονίους διαλόγους μεταξὺ Ὁρθοδόξων καὶ Ρωμαιοκαθολικῶν παραμένουσαι δογματικαὶ καὶ εἰδικώτερον ἐκκλησιολογικαὶ διαφοραί, καὶ πέρα τῶν ἱστορικῶν λόγων, καθιστοῦν ἀνέφικτον, μέχρι σήμερον, τοιαύτην πρόσκλησιν ἐκ μέρους τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Εὐρέθῃ,λοιπόν, ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἐνώπιον τῆς ἱστορικῆς πραγματικότητος τῆς ἐπισήμου ἐπισκέψεως τοῦ Ἀρχιεπισκόπου τοῦ Κράτους τοῦ Βατικανοῦ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν πρωτεύουσαν καὶ ταυτοχρόνως ἐνώπιον τῆς προθέσεως αὐτοῦ ὡς τοῦ Προκαθημένου τῆς Ρώμης νὰ ἐπιτελέσῃ ἱερὸν προσκύνημα εἰς Ἀθήνας, ὅπου ὁ Ἀπόστολος τῶν Ἐθνῶν Παῦλος ἀπηύθυνε τὸ περίφημον κήρυγμά του.

Τὴν περίστασιν ἀνέλαβε λόγῳ ἀρμοδιότητός της νὰ διαχειρισθῇ ἡ ἐντολοδόχος τῆς Ἱερᾶ Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Διαρκῆς Ἱερὰ Σύνοδος (Δ.Ι.Σ.), ἡ ὁποία ἐξέθεσε λεπτομερῶς τὰ σχετικὰ πεπραγμένα της, ἐνώπιον τῆς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὴν ὁλοήμερον Συνεδρίαν τῆς 11ης Ὀκτωβρίου 2001.

Τὸ ἀνώτατον πνευματικὸν καὶ διοικητικὸν ὄργανον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας της, συνεσκέφθη διεξοδικῶς ἐπὶ τοῦ ἐν λόγῳ θέματος καὶ ὁμοθυμῶς ἐνέκρινε πλήρως τὰ ὡς ἄνω πεπραγμένα τῆς Διαρκούς Ἱερᾶ Συνόδου, τὴν ὁποίαν καὶ συνεχάρη διὰ τοὺς ἐν προκειμένῳ ἐπιτυχεῖς χειρισμούς της. Ἀπεφάσισε δὲ ὁμοφώνως νὰ διαβεβαιώσῃ τὸ πλήρωμα τῆς Ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὅτι ἡ ὅλη στάσις, αἱ ἐνέργειαι, οἱ λόγοι καὶ γενικῶς ἡ παρουσία της, κατὰ τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Προκαθημένου τῆς Ρώμης, δὲν ὑπηγορεύθησαν ἀπλῶς ἀπὸ τὴν πατροπαράδοτον Ἑλληνικὴν φιλοξενίαν, ἀλλὰ ἐκινήθησαν αὐστηρῶς καὶ ἀπολύτως ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς Ὁρθοδόξου Πίστεως καὶ Παραδόσεως μὲ πλήρη τὴν Ἑλληνορθόδοξον ἱστορικὴν μας αὐτοσυνειδησίαν.

Οὕτω, λόγου χάριν, ὅπως ἄλλωστε ἦτο αὐτόνοήτον, ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος δὲν συμμετέσχε εἰς τὴν ἐπίσημον ὑποδοχὴν τοῦ Ρωμαίου Ποντίφηκος, κατὰ δὲ τὴν μετ' αὐτοῦ συνάντησιν, δὲν ἔγιναν ἀβαρίαι εἰς τὴν ὀρθόδοξον παράδοσιν καὶ οὔτε

κανονικαὶ παρεκκλίσεις, δὲν ἐχρησιμοποιήθησαν ἡ λατινικὴ γλῶσσα καὶ βεβαίως τὰ Ἱερὰ Ἄμφια, δὲν ὑπῆρξαν συμπροσευχαί, μάλιστα δὲ ἀπερρίφθη ὁποιαδήποτε παρουσία Οὐνίτου. Ἐπίσης δὲν ἔγιναν συνομιλίας ἐπὶ δογματικῶν καὶ ἐκκλησιολογικῶν θεμάτων.

Γενικῶς κατὰ τὴν παπικὴν ἐπίσκεψιν, ἐτηρήθη πλήρως καὶ ἐν τῇ πράξει τὸ συνοδικὸν ἰδιαίτερον χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ προπαντὸς αἱ ἐκκλησιολογικαὶ της ἀρχαί, ἀποκλεισθείσης πάσης δυνατότητος ἐκφράσεως τοῦ παπικοῦ πρωτείου.

Ἡ ἐπίσκεψις τοῦ Πάπα εἰς Ἀθήνας ἔδωκε τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἀκούσῃ ἐκεῖνος προσωπικῶς καὶ μετ' αὐτοῦ τὸ παγκόσμιον κοινόν, ὅσα οὐδέποτε ἤκουσεν εἰς παρομοίαν περίστασιν, λόγους λεχθέντας μετὰ παρρησίας καὶ κατὰ χριστιανικὸν καθῆκον, ἀλλὰ καὶ μετὰ ἱστορικῆς, καὶ μάλιστα ὀρθοδόξου θεολογικῆς τεκμηριώσεως. Ταῦτα πέρα τῆς δυνατότητος, ἡ ὁποία ἐδόθη εἰς τὸν πιστὸν Ἑλληνικὸν Λαὸν νὰ διακηρύξῃ διὰ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ἀπὸ κοινοῦ μὲ τὸν Ρωμαῖον Ποντίφηκα θέσεις σημαντικὰς διὰ τὴν Εὐρώπην ἀλλὰ καὶ τὴν ἀνθρωπότητα, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν καταδίκην τῆς βίας, τοῦ προσηλυτισμοῦ, τοῦ θρησκευτικοῦ φανατισμοῦ, τῶν φυλετικῶν διακρίσεων καὶ τῆς κοινωνικῆς ἀδικίας.

Πιστὲ Λαὲ τοῦ Θεοῦ, Τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά, εἰρηνεύετε.

Ἡ ἀγρυπνοῦσα ὑπὲρ ὑμῶν Μήτηρ σας Ἁγία Ἐκκλησία μας, ἔκρινεν ἐν προκειμένῳ, ὅτι ἔπρεπε νὰ ἀκουσθῇ ἀπὸ τοῦ ὑπευθύνου στόματός της πᾶσα ἡ ἀλήθεια, ὥστε νὰ διαλυθῇ κάθε τυχὸν παρανόησις καὶ σύγχυσις. Ἐστὲ βέβαιοι καὶ ἀκλόνητοι ἐν τῇ πίστει, γνωρίζοντες ὅτι καὶ εἰς τὴν περίστασιν αὐτήν, ἡ Ἁγία ἡμῶν Ὁρθοδοξία περιεφρουρήθη ἐν παντὶ καὶ μάλιστα ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ, λόγῳ τε καὶ ἔργῳ διεκηρύχθη αὕτη δεόντως πρὸς τὸν ἐπισκέπτην καὶ πρὸς τὴν οἰκουμένην ἅπασαν.

Ἡ χάρις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς καὶ ἡ κοινωνία τοῦ Παναγίου Πνεύματος εἴη μετὰ πάντων ἡμῶν. Ἀμήν.

† Ὁ Ἀθηνῶν καὶ Πάσης Ἑλλάδος ΧΡΙΣΤΟ-ΔΟΥΛΟΣ

† Ὁ Μεσσηνίας Χρυσόστομος
 † Ὁ Κορίνθου Παντελεήμων
 † Ὁ Τριφυλίας καὶ Ὀλυμπίας Στέφανος
 † Ὁ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας Θεόκλητος
 † Ὁ Θεσσαλονίκης Παντελεήμων
 † Ὁ Δράμας Διονύσιος
 † Ὁ Πατρῶν Νικόδημος
 † Ὁ Λαγκαδᾶ Σπυρίδων
 † Ὁ Πολυνείας καὶ Κιλκισίου Ἀπόστολος
 † Ὁ Λευκάδος καὶ Ἰθάκης Νικηφόρος
 † Ὁ Καρυστίας καὶ Σκύρου Σεραφεῖμ
 † Ὁ Γόρτυνος καὶ Μεγαλοπόλεως Θεόφιλος
 † Ὁ Σταγῶν καὶ Μετεώρων Σεραφεῖμ
 † Ὁ Σισανίου καὶ Σιατίστης Ἀντώνιος
 † Ὁ Φιλίππων, Νεαπόλεως καὶ Θάσου Προκό-
 πιος
 † Ὁ Νέας Κρήνης καὶ Καλαμαριᾶς Προκόπιος
 † Ὁ Νεαπόλεως καὶ Σταυρουπόλεως Διονύ-
 σιος
 † Ὁ Μεσογαίας καὶ Λαυρεωτικῆς Ἀγαθόνικος
 † Ὁ Μεγάρων καὶ Σαλαμίνος Βαρθολομαῖος
 † Ὁ Ζιχνῶν καὶ Νευροκοπίου Σπυρίδων
 † Ὁ Μαρωνείας καὶ Κομοτηνῆς Δαμασκηνός
 † Ὁ Ἀλεξανδρουπόλεως Ἀνθίμος
 † Ὁ Χαλκίδος Χρυσόστομος
 † Ὁ Παροναξίας Ἀμβρόσιος
 † Ὁ Παραμυθίας, Φιλιατῶν καὶ Γηρομερίου Τί-
 τος
 † Ὁ Πειραιῶς Καλλίνικος
 † Ὁ Ἰωαννίνων Θεόκλητος
 † Ὁ Περιστερίου Χρυσόστομος
 † Ὁ Γρεβενῶν Σέργιος
 † Ὁ Κεφαλληνίας Σπυρίδων
 † Ὁ Ζακύνθου Χρυσόστομος
 † Ὁ Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας Ἀμβρόσιος
 † Ὁ Τρίκκης καὶ Σταγῶν Ἀλέξιος
 † Ὁ Ἀττικῆς Παντελεήμων
 † Ὁ Καρπενησίου Νικόλαος
 † Ὁ Χίου, Ψαρῶν καὶ Οἰνουσσῶν Διονύσιος
 † Ὁ Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης Μελέτιος
 † Ὁ Μονεμβασίας καὶ Σπάρτης Εὐστάθιος
 † Ὁ Ἱερισσοῦ, Ἀγίου Ὁρους καὶ Ἀρδαμερίου
 Νικόδημος
 † Ὁ Ἡλείας Γερμανός
 † Ὁ Θηβῶν καὶ Λεβαδείας Ἰερώνυμος

† Ὁ Σερρών καὶ Νιγρίτης Μάξιμος
 † Ὁ Κερκύρας καὶ Παξῶν Τιμόθεος
 † Ὁ Μαντινείας καὶ Κυνουρίας Ἀλέξανδρος
 † Ὁ Μηθύμνης Χρυσόστομος
 † Ὁ Θήρας, Ἀμοργοῦ καὶ Νήσων Παντελεή-
 μων
 † Ὁ Ἐλευθερουπόλεως Εὐδόκιμος
 † Ὁ Ἐδέσσης, Πέλλης καὶ Ἀλμωπίας Χρυσό-
 στομος
 † Ὁ Ἀργολίδος Ἰάκωβος
 † Ὁ Κίτρους καὶ Κατερίνης Ἀγαθόνικος
 † Ὁ Φωκίδος Ἀθηναγόρας
 † Ὁ Διδυμοτείχου καὶ Ὁρεστιάδος Νικηφόρος
 † Ὁ Μυτιλήνης, Ἐρεσσοῦ καὶ Πλωμαρίου Ἰά-
 κωβος
 † Ὁ Ἄρτης Ἰγνάτιος
 † Ὁ Λήμνου καὶ Ἀγίου Εὐστρατίου Ἱερόθεος
 † Ὁ Γουμένισσης, Ἀξιουπόλεως καὶ Πολυκά-
 στρου Δημήτριος
 † Ὁ Λαρίσης καὶ Τυρνάβου Ἰγνάτιος
 † Ὁ Νέας Ἰωνίας καὶ Φιλαδελφείας Κωνσταν-
 τίνος
 † Ὁ Βεροίας καὶ Ναούσης Παντελεήμων
 † Ὁ Δρυϊνουπόλεως, Πωγωνιανῆς καὶ Κονί-
 τσης Ἀνδρέας
 † Ὁ Ξάνθης καὶ Περιθεωρίου Παντελεήμων
 † Ὁ Νικαίας Ἀλέξιος
 † Ὁ Ναυπάκτου καὶ Ἀγίου Βλασίου Ἱερόθεος
 † Ὁ Ἐλασσῶνος Βασίλειος
 † Ὁ Σάμου καὶ Ἰκαρίας Εὐσέβιος
 † Ὁ Καστορίας Σεραφεῖμ
 † Ὁ Φθιώτιδος Νικόλαος
 † Ὁ Γυθείου καὶ Οἰτύλου Χρυσόστομος
 † Ὁ Δημητριάδος καὶ Ἀλμυροῦ Ἰγνάτιος
 † Ὁ Σερβίων καὶ Κοζάνης Ἀμβρόσιος
 † Ὁ Κυθήρων Κύριλλος
 † Ὁ Θεσσαλιώτιδος καὶ Φαναριοφερσάλων
 Θεόκλητος
 † Ὁ Καισαριανῆς, Βύρωνος καὶ Ὑμητοῦ Δα-
 νιήλ
 † Ὁ Φλωρίνης, Πρεσπῶν καὶ Ἑορδαίας Θεό-
 κλητος
 † Ὁ Κασσανδρείας Νικόδημος
 † Ὁ Ὑδρας, Σπετσῶν καὶ Αἰγίνης Ἐφραίμ.

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος
 † Ὁ Σαλῶνων Θεολόγος